

ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ

ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΑΠΑΝΤΑ.

ⲛⲁⲃⲏⲗⲏ ⲕⲁⲓⲛⲏⲥ

NOVVM IESV

CHRISTI D. N.

TESTAMENTVM.

SACRORVM BIBLIORVM

TOMVS QVINTVS.

AD PHILIPPVM II. POTEN-
TISSIMVM HISPANIARVM REGEM,
GVIDONIS FABRITII BODERIANI
EPISTOLA.

VM apud doctissimos quosque viros hoc iamdiu in more pos-
tum viderim, REX potentissime, vt nullus eorum suas lucu-
brationes promiscuæ multitudinis iudicio, & vulgi sermoni-
bus permittat, nisi prius eas præstantissimi & ornatiissimi ali-
cuius viri patrocinio atque tutelæ commendarit. Atque ideo
cæterorum exemplo cum mihi faciendū statuissem, & multum
diuque ipse mecum hac de re cogitasset, tandem neminem esse
inter mortales existimaui, cui potius quàm Regiæ M. T. huius
laboris mei protectio atque tutela committi deberet. Conuenire siquidem mihi vi-
debatur, vt quemadmodum suprema M. T. auctoritate & munificētia totum opus per-
fectum absolutumque est, ita etiam sub tutelari & Catholico Regiæ dignitatis tuæ nomi-
ne ab omni inuidia & obtreptione saluum & incolume in publicam lucem prodiret.
Itaque istam meam lucubrationem, licet Regia sublimitate tua indignam, tuæ tamen
Maiest. pietate & humanitate fretus, sub eius inclyti nominis tutela, tanquā sub Aiæis
clypeo, liberius & securè publicæ lucis discrimini committo. Non casu, nec leui de
causa, REX præstantissime, sed diuino planè consilio factum est, vt Catholica M. T. sa-
crorum Bibliorum hoc tempore talem fieri editionem curauerit. Cum enim à diuina
sapientia, per quam reges regnant, & potentes decernunt iusticiam, tot regnorum ac
populorum cura & gubernatio vni tuæ Maiestati commissa sit, vt vix Alexandri Magni
felicitas, & Cæsaris Dictatoris in nationibus domandis præclaræ res gestæ comparari
possint cum iis triumphis & victoriis quæ ad Antipodas vsque sub inuictissimi Imper-
atoris Caroli v. patris tui, felicitis augustæque memoriæ, tuæ Maiestatis signis & auspi-
ciis reportatæ fuerint: hoc vnum ad summam laudem, & tot tantorumque trium-
phorum eumulum desiderari videbatur, vt spiritalia quoque arma comparari inberes,
quibus animorum simul & corporum victoria potiteris. Ex vniuersi orbis terrarum
nationibus duras tantummodò gentes diuinus Spiritus in Abdiæ vaticinio cōmemora-
uit, quibus potissimum vteretur ad exteras quasque nationes Austri in ordinem sub se
redigendas, Gallicam scilicet & Hispanicam, vt ex sequentibus Abdiæ verbis constat,

ונלת דחיל הזה לבני ישראל אשר בנקנים עד צרפת וגלה ירושלים אשר בספר ירשואת ערי הגבועל
כושקים בהר ציון לשפט את הר עשו ודווחה ליי הגלובה

Quæ Latine ad verbum expressa sic sonant: Et transmigratio exercitus huius filio-
rum Israel, qui Cananæi sunt, (hoc est, humiliati & mercimoniis addicti) vsque in
TZARPHATH, Galliam, & transmigratio Ierusalem, quæ est in SEPHARAD, Hispania,
hæreditate possidebunt civitates Austri. Et ascendent salutem procurantes in montem
Tzion, ad iudicandum montem Esau, & erit Domino regnum. Quod quidem vatici-
nium nunc magna ex parte impletum, tum demum perfectè, & omnino implectum iri
mihi mens præagit, quando Catholicam tuam Maiestatem, & Christianissimum
Galliarum Regem coniunctis animis sua consilia, suas opes, & conatus omnes ad ex-
tirpandam Turcarum & Maurorum, infestissimorum Christiani nominis hostium,
perniciosissimam sectam conuertere videbimus. Faxit Deus, vt & Rex Christianissi-
mus, prout hæctenus fecit, splendori nominis sui semper in posterum respondeat, vtq;

AD SACRARVM LINGVARVM STVDIOSVM LECTOREM,

GVIDONIS FABRITII BODERIANI natione Galli, In Noui
Testamenti Syriaci Latinnam interpretationem,

PRAEFATIO.

ERVM omnium conditoris Dei tanta est bonitas, tanta tamque admirabilis pro-
videntia, tunc denique erga genus humanum amor, Lector, ut etiam ex rebui
suapte natura malis atque noxiis, summum hominibus bonum frequenter eliciat.
Quantum incunandi audax & impium facinus torum, qui immani superbia ter-
rum Babylonicam extruere sunt moliti, quantumque damnis illa linguarum confusio
& diuersitas, que inde nata est, humanae societati intulerit, nemo est, qui aliquam
rerum huius mundi experientiam habeat, cui non sit compertum. Cum enim omnium
animantium, homines soli diuino beneficio rationis & orationis sint participes, ea
primùm causa, ut Dei Opt. Max. miranda opera ratione considerantes, oratione ei
gratias assidue agant, eiusque clementiam summa prosequantur amore: deinde ut

alii alios tanta eius in se beneficia doceant, ac mutue charitatis nexu simul deueniunt, & societatem colant, utique
presentis commoda inter se communicent. Hanc societatem, mirum dictum, quanto opere de emerit, & etiamnum
hodie diuina sermonis dissimilitudo. Rectè siquidem Augustinus, Linguarum diuersitas hominem alienat ab ho-
mine. Nam si duo se invicem sicut obuiam, neque praeterire, sed simul esse aliqua necessitate coguntur, quorum
neater vorit linguam alterius: facilius sibi animalia muta etiam diuersi generis, quam illi cum sint homines ambo,
sociantur. Quando enim que sentiunt, inter se communicare non possunt, propter solam linguarum diuersitatem,
nihil prodest ad consociandas homines tanta similitudo naturae ita ut libentius homo sit cum cane suo, quam cum
homine alieno. Cui consentiens Plinius, Tanta est, inquit, loquendi varietas, ut externus alieno non sit hominū
vice. Quae linguarum varietas si semel esset sublata, uniuersus terrarum orbis, & uoquam ciuitas una, omnibus suf-
ficeret, omnesque, verè Cosmopolitani tunc essemus, quando uno & eodem idiomatis genere comuni, abj alios mu-
tuo intellexeremus, quocumque proficisceremur. Et cum Deus, in cuius cognitione, amore, & adoratione vera reli-
gio versatur, sit vnus essentia, omnes quoque res eo sint perfectiores, quò propius ad unitatem accedunt, admodum
perfectus ac solus, caelestique proximus esset verus humanarum status, si omnes Deum mundi Creatorem, &
supremum moderatorem, vno modo, vno ritu, vnoque sermonis genere colerent atque adorarent. Nec esset mul-
tuum dissimilitas ab eo, quae aliquando futurum vaticinatus est Sophonias propheta his verbis:

De Chri. Hie
lit. 19. cap. 1.

לכן דבנו לך נאם יהוה ליום קונו לערבי מספני לאסוף גוים לקבצו מכלכות לשפך עליהם ועמי כל
חרון אפי כי באש קנאתי תאכר כל הארץ ביום אהפך על עמים שפה ברורה לקרוא כלם בשם
יהוה לעבדו שכנס אחד |

Id est, Expectate me, inquit Dominus, in diem resurrectionis meae in futurum: quia iudicium meum, ut congre-
gem gentes, ut colligam regna, ad effundendam super ea indignationem meam, omnem iram furoris mei, quoniam
in igne zeli mei desorabitur vniversa terra: quia tunc conuertam ad populos labium electum, ut innocentes omnes
in nomine Domini, & seruiant ei humero vno. A cuius quidem felicitate presentem rerum humanarum con-
ditionem, pro dolor, plurimum abesse videmus. Sed ut viditatem vel ex ipso damno caperemus, ac diuisionis in-
strumentum in vniuersis & collectionis organum commutaretur, summus ille & admirabilis artifex, qui ad inpro-
rium hominum reprimendam audaciam linguarum confusionem intulerat, ut ad se miserum mortale genus ho-
minum colligeret, à quo propter ingrati animi vitium descuerat, ac procul seiunctum erat, postquam aeternum
suum verbum splendorem gloriae, & figuram substantiae suae, ut nostram naturam assumeret, & sublimi Ma-
iestatis throno misisset ad nos: diuina Spiritus sancti charismata, donumque linguarum omnium per totum or-
bem disseminatum in Apostolos & Discipulos suos effundere dignatus est: ut ipsi, quos ad id delegerat, omnes
omnium gentium quantumuis longè distitas nationes linguarum beneficio ad eum redactrent, ac vniversas
oues, pro quibus bonus ille pastor animam suam posuerat, in vnum ouile congregarent. Et quem admodum in illa
superbia & impietatis mole, in qua rebelles in Deum & naturam conspiratores conuenerant, linguarum chaos
& permixta confusio contigerat: Sic in cenaculo pacis, humilitatis, & pietatis, ubi congregati erant Apostoli &
Discipuli, qui vno consensu animos ad Dominum, non contra Dominum erigebant, facta est in linguis igneis mul-
tiplicis sermonis distributio. Quo quidem in signi & admirabili miraculo, & suam vniuersam potentiam, & erga
genus humanum ineffabilem charitatem Deus manifestè declarauit. Illa autem confusio 72. linguarum diuersa ge-
nera in totum orbem disseminauit, qui ob eam causam in 72. nationes diuisus est, per totidem duces & viros prin-
cipes ex filiis & nepotibus Noachi, qui septuaginta duas colonias ex Armenia Sava in varias mundi partes de-
duxerunt,

* καὶ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ νύμφη λέγουσιν, ἔρχου. καὶ ὁ
ἀκούων εἰπάτω, ἔρχου. καὶ ὁ διψῶν ἔρχέσθω, ὁ θέλων
λαβέτω ὕδωρ ζωῆς δωρεάν.

* μαρτυρῶ ὅτι πᾶσι ἀκούσιν ἐν λόγοις τῆς
προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου, ἐὰν τις ἐπιθή ἐπ' αὐ-
τοῦ, ἐπιθήσεται ἐπ' αὐτὸν ὁ θεὸς τὰς ἐπιτάξεις πληγὰς τὰς γε-
γραμμένας ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ.

* ἐὰν τις ἀφῆλθῃ ἀπὸ τῶν λόγων τοῦ βιβλίου τῆς προ-
φητείας ταύτης, ἀφῆλθῃ ὁ θεὸς τὸ μέρος αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ βύ-
λου τῆς ζωῆς, καὶ ἐκ τῆς πόλεως τῆς ἁγίας, τὰν γε-
γραμμένων ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ.

* λέγει ὁ μαρτυρῶν ταῦτα καὶ ἔρχομαι ταχύ· ἀμήν.
καὶ ἔρχου κύριε ἰησοῦ. * ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ
μετὰ πάντων πάντων ἁγίων. ἀμήν.

Τέλος τῆς ἀποκαλύψεως.

17 * Et Spiritus & sponsa dicunt, Veni. Et
qui audit, dicat, Veni. Et qui sitit, veniat:
& qui vult, accipiat aquam vitæ gratis.

18 * Contestor enim omni audienti verba
prophetiæ libri huius, Siquis apposuerit
ad hæc: apponet Deus super illum plagas
scriptas in libro isto.

19 * Et si quis diminuerit de verbis libri
prophetiæ huius: auferet Deus partem
eius de libro vitæ, & de ciuitate sancta, &
de his quæ scripta sunt in libro isto.

20 * Dicit qui testimonium perhibet isto-
rum. Etiam venio citò: Amen. Veni Do-
mine Iesu.

21 * Gratia Domini nostri Iesu Christi cum
omnibus vobis. AMEN.

FINIS LIBRI APOCALYPSIS.

*Novum testamentum Græcè, Syriacè, & Latinè summa diligentia à Plantino excu-
sum, Benedictus Arias Montanus, ex Philippi Catholici regis mandato Legatus, à
se cum Complutensi & correctissimis alijs exemplaribus collatum, recensuit & probavit.
Antuerpiæ Calend. Februarii, 1563. MDLXXI.*

B. Arias Montanus

ANTVERPIÆ EXCVDEBAT CHRISTOPHORVS
PLANTINVS REGIVS PROTOTYPOGRAPHVS,

ANNO CIO IO. LXXI. KAL. FEBRVARII.

